

N:o 10.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 Febr. 1872, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande strafflag.

Ifrågavarande motioner äro väckta inom Andra Kammaren af Herrar *R. Carlén* (motionen N:o 136), *L. J. Hierta* (motionen N:o 91), *Åke Andersson* (motionen N:o 189) och *P. Tjernlund* (motionen N:o 169); och åligger det Lag-Utskottet, enligt erhållna remisser, att yttrande öfver dessa motioner afgifva.

Herr Carléns förslag afser strafflagens 20 kap. 11 §, som har följande lydelse:

“Begår någon andra gången stöld; skall tiden för det straffarbete, hvartill han för en gerning gjort sig skyldig, ökas med högst två år.

Begår någon tredje gången stöld; ökas tiden för straffarbetet med minst två och högst sex år utöfver hvad för den gerning första gången följa bör.

Kommer han åter fjerde gången eller oftare; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på lifstid.

Inbrott utan tillgrepp skall lika med stöld anses i fråga om förhöjning af straff, efter ty nu sagdt är.

Samma lag vare om rån eller försök dertill, der sådant förut begånget är af den, som för stöld eller inbrott straffas skall.”

Herr Carlén har anmärkt, att enligt berörda lagrum, andra iterationen af stöld ej kunde försonas med mindre än två års och två månaders straffarbete och den tredje ej med mindre än sex års dylikt arbete, äfven om det tillgripnas värde vore aldrig så ringa och brottet föröfvats under de mest förmildrande omständigheter. I Norge och Danmark vore lagstiftningen härutinnan, hvad anginge minimum, vida mildare. I Norge vore minsta straffet för simpelt Tyveri tredje gången

Bih. till Riksd. Prot. 1872. 7 Saml. 5 Häft.

Herr Hierta, hvars förslag till en del sammanfaller med herr Carléns, har anført, att de i sednare tid vidtagna förändringar uti vår brottmålslagstiftning, genom hvilka kroppsstraffen blifvit utbytta mot straffarbete, hade afsett att åstadkomma ett med människovärdets bibehållande mera förenligt, rättvisare bestraffningssätt. Det kunde ej heller förnekas, att den nya strafflagen i allmänhet lemnade rum för efter brottens beskaffenhet mera afpassad bestraffning, än den äldre missgerningsbalken. Men om ock detta i regeln medgåfves, förekomme likväl flera fall, i hvilka strafflagens bestämmelser syntes lika litet förenliga med rättskänslan och en sund hushållning med statens tillgångar som med samhällets pligt att, då det straffar, icke sträcka hämnaden längre, än att den uppväger den bestraffade gerningen. Detta egde nu likväl rum i flera fall. För olöfligt tillgrepp till värde

öfver femton riksdaler stadgade strafflagen i 20 kap. ansvar för stöld, af straffarbete intill sex månader jemte förlust af medborgerligt förtroende. Uti 10 § 2 mom. af samma kapitel bestämdes tillika att den, som derefter beginge snatteri, skulle anses såsom hade stöld blifvit begången, och straffarbetet borde då ökas med högst två år. För tredje resan stöld skulle straffarbetet ökas med minst två, högst sex år utöfver hvad på den gerningen första gången borde följa; och för fjerde resan stöld stadgades straffarbete från och med sex till och med tio år eller på lifstid samt förlust af medborgerligt förtroende för alltid eller på viss tid. Här af följde, att den, som en gång tillgripit någonting till värde af femton riksdaler och några öre, samt derefter tillagnat sig annans egendom af huru ringa värde som helst, kunde dömas till fulla sex månader; vid förnyadt tillgrepp, om ock blott af några öres värde, hade han gjort sig förfallen till straffarbete från två år och en månad till sex år, och vid fjerde resan olofligt tillgrepp af huru ringa värde som helst skulle han hållas till straffarbete från sex till tio år. Det kunde således inträffa, och hade jemväl ej sällan inträffat, att den, som i fyra olika omgångar utan inbrott eller någon annan försvårande omständighet tillagnat sig annans egendom till ett sammanlagdt värde af aderton riksdaler, i lindrigaste fall hålles till straffarbete under åtta till nio år, med en kostnad för staten af 1,700 till 1,800 riksdaler. Ganska förklarligt ryste man vid tanken på en för fjerde resan stöld dömd person; men, om allt hvad han tillgripit vid fyra olika tillfällen icke uppginge till sammanräknadt värde af tjugo riksdaler, så torde fasan mindre vara påkallad af det hemska eller vanärande i sjelfva gerningen, der den kunnat vara föranledd af nöd eller hunger, än af det missförhållande mellan brottet å ena och straffet å andra sidan, som här sprunge i ögonen. Det visade sig vid närmare betraktande icke heller så alldeles oförklarligt, att den en gång för stöld straffade fölle åter. När straffet undergåts och han från fängelset frigåfves, blef han derifrån försedd med betyg att under minst fem år vara förlustig medborgerligt förtroende. Ingen vill i sitt hus eller arbete emottaga en sådan person. Erhölle den sålunda en gång straffade hvarken tillfälle till arbetsförtjenst eller något till sitt uppehälle, hvad skulle han göra, när naturen hårdt kräfd, att icke förgås af eländet; hans själ vore, synnerligen efter det umgänge, han en gång i fängelset haft med andra förbrytare, icke nog stark att förmå kroppen att heldre svälta ihjäl af aktning för andras eganderätt, än att stilla hungern med hvad han komme öfver, och staten, som ej kunde öfverse med olofliga tillgrepp, måste låta personen enligt lag straffas med två till tio års straffarbete. Det måste väl förtjena att tagas i öfvervägande, om den kostnad, staten i detta afseende finge vidkännas med ett par tusen riksdaler, icke hade kunnat för individens och samhällets bästa bättre användas. Männe i sådana fall, der verklig nöd tvungit till brott, och detta inskränkte sig till det för lifvet oundgängligaste, den våldförda rätten eller rättskänslan för sitt återupprättande hade behof af två till tio års straffarbete, eller lika påföljd,

som enligt 14 kap. 28 § drabbade den, hvilken gjort försök till mord, men af omständigheter, som vore af gerningsmannens vilja oberoende, hindrats från brottets fullbordande? Hvarje mensklig eftertanke måste besvara en sådan fråga nekande. Och utan att ega någon kännedom om förhållandet i andra länder, för att påstå, det Sverige vore ensamt om en sådan drakonisk lag, hade motionären sig bekant, att lagen i detta hänseende vore mildare i England och Danmark, både i afseende på straffet för första resan stöld och för iteration. Det vore, såsom ofvan blifvit antydt, ett sakförhållande, hvarpå visshet kunde fås när som helst, att ganska många bland dem, som för tredje eller fjerde resan stöld hållas å våra fästningar förvarade för lifstiden, alla gånger tillsammans icke tillgripit för värde af 20—30 R:dr, som knappt motsvarade värdet af två månaders fängunderhåll. Vid detta förhållande, och då svärigen någon torde anse ett långvarigt kvarhållande i fängelse leda till moralisk förbättring, vore det icke ens behöfligt att betrakta denna sak från någon filantropisk, utan blott från en materiel synpunkt, för att inse det orimliga deraf att, jemte fortfarandet af en påtaglig orättvisa, samhället onödigtvis betungades med utgifter för den brottsliges underhåll, samt att brottet för hvarje gång borde bedömas efter sin egen beskaffenhet, utan att sjelfva förnyandet annat än i särskilda fall kunde med rättvisa leda till straffets skärpande på det allmännas bekostnad. Ett annat i vår strafflag (5 kap. 2 §) egendomligt stadgande vore att den, som fyllt 14 år, i vissa fall skulle straffas med straffarbete, ett straff, hvilket, vare sig att det verkställes i cell eller i våra nu varande gemensamhetsfängelser, för den unga personen blefve lika förderfligt. Ej mindre förnuftsvidrigt förekomme lagens bud i 5 kap. 6 § att den, som utan egen skuld i sinnesförvirring och saknande förståndets fulla bruk beginge brott, äfven skulle hållas till straffarbete, lika med friska personer, endast på kortare tid. I gemensamhetsfängelserna åstadkomme sådane personer oordningar till skada för disciplinen, och i cellfängelserna kunde de, lika med de ofta förekommande tillfällen af personer, som hafva fallandesot, icke vårdas i enrum, utan måste hållas förvarade tillsammans med någon annan fånge, d. v. s. på ett sätt, som stode i rak strid med begreppet af och ändamålet med ensamhetsfängelse. I andra länder hade det ansetts både lämpligt och verkställbart att för stölden till mindre belopp — inom gränsen för snatteri — äfven vid iterationer begagna andra kortvarigare straff, än straffarbete. En förändring härtill äfven hos oss borde leda till välbehöflig besparing i den dryga fängelsevårdskostnaden.

Af dessa skäl, och då nedsättning i nuvarande straffbestämmelser jemväl i flera andra delar påkallades af billighet och rättskänsla, har Herr Hierta föreslagit, "att straffet för förnyad enkel stöld i allmänhet måtte nedsättas, samt vid tillgrepp af mindre värde än femton riksdaler, äfven vid iterationer, äfvensom för andra brott, begångna af personer, yngre än aderton år eller af sådana, som lida af sinnesförvirring eller af fallandesjuka, måtte, i stället för straffarbete, bestämmas någon

annan efter omständigheterna lämpad straffart, hvarigenom den skyldige ej äfven-tyrade skada för framtiden“; innehållande förslaget vidare detta tillägg: “Kunna ej sådana straffsätt, som i andra länder, komma till användning, skulle jag tillåta mig till mildring i de nu varande föreslå någon kortare tids fängelse med arbete i gemensamma rum om dagen, men förvar i enrum under nätterna, vid särskild för ändamålet afpassad straffinrättning, der de yngre kunde hållas till tukt och undervisning för uppfostran med öfning i handaslöjder samt de till kropp eller själ lidande, utan men af gemenskap med mera brottslige, kunde lemnas den tillsyn och vård, som af deras tillstånd påkallas“.

Vidkommande nu först Herr Carléns förslag jemte den del af Herr Hiertas, hvilken lika med det förra afser mildring af straffbestämmelserna för iteration af stöld, så torde Utskottet blott göra sig till en tolk för den allmänna uppfattningen af saken, då Utskottet uttalar den åsigt, att ifrågavarande straffbestämmelser äro för stränga. Detta har utan tvifvel sin förklaringsgrund egentligen deruti, att de fordna föreställningssätten, enligt hvilka eganderätten borde genom stränga straffbestämmelser värnas långt mera till och med än den personliga säkerheten, utöfvat ett nog starkt, om ock i anseende till öfvergången förklarligt, inflytande vid stiftandet af gällande strafflag. I 1734 års lag belades nemligen stöld tredje resan, när det tillgripna uppgick till 100 daler, så ock fjerde resan, utan afseende på det tillgripnas värde, med icke mindre än lifvets förlust, då deremot samma lag stadgade jemförelsevis högst obetydliga straff för våld emot person.

Visserligen hafva förhållandena härutinnan genom sednare lagstiftning ganska mycket förändrats. Men om man kastar en blick på 1864 års strafflag, i afseende å hvilken anmärkningar förports och jemväl inom representationen vid en föregående riksdag förekommit derom, att straffbestämmelserna i allmänhet skulle vara alltför stränga, så faller det nödvändigt i ögonen, att de stadgade iterationsstraffen för stöld utmärka sig för en stränghet, som föga harmonierar med lagen i öfriga stycken och som numera visserligen ej heller betingas af den allmänna rättskänslan, som i lagstiftningen ej får förbises. Ty icke lär rättvisan fordra, att den, som i den yttersta nöd tillgriper något af huru ringa värde som helst, skall kunna, allenast derföre att han förut varit för stöld straffad, anses lika straffvärd som menedaren, dråparen, giftblandaren m. fl.

Under det att lagstiftaren i fråga om alla andra brott betraktat återfall endast såsom en försvårande omständighet i vanlig bemärkelse, har han deremot för iteration af stöld jemte ett annat dermed närbeslägtadt brott, nemligen rån, ansett nödigt att stadga svårare bestraffning, än den, som efter den allmänna regeln kunde åläggas. Den fristående ställning, som ifrågavarande straffbestämmelser sålunda intaga, medför onekligen den af Herr Carlén påpekade fördel, att föreslagna förändringen kan tillvägabringas utan fara att sammanhanget eller harmonien i lagen derigenom störes.

Den af nyssbemälda motionär föreslagna ändring i första punkten af 11 § 20 kap. strafflagen, hvilken ändring består deri att ordet "skall" utbytes emot "må", går derpå ut, att domaren må kunna för andra resan stöld, der värdet af det stulna ej öfverstiger 15 R:dr och omständigheterna äfven för öfrigt äro mildrande, tillämpa minimum af det för första resan bestämda straff. Härvid torde, för en eller annan, vilja framställa sig den anmärkning, att minimum för första resan måste förutsätta en mindre grad af brottslighet än den, som är att hänföra till andra resan, emedan den försvårande omständigheten af återfallet eljest icke skulle komma i behörigt betraktande. Denna till skenet riktiga anmärkning bortfaller dock vid en närmare undersökning. Straffbestämmelserna för första och andra iterationen af stöld hvila nemligen, då fråga blir om straffmätningen, på en grundval, som icke är alldeles hållbar. Vid tillämpningen af dessa straffbestämmelser har domaren att först tänka sig brottet, såsom föröfvadt första gången, och till det då funna straffmått tillägga hvad den försvårande omständighet, att den brottslige förut är straffad, kan förskylla. I de fall der det stulnas värde öfverstiger 15 R:dr, hvilket belopp utgör gräns emellan snatteri och stöld, möter ej något hinder för ett rationellt utförande af en sådan straffmätning. Men annorlunda gestaltar sig förhållandet, om vid stöld andra resan det stulnas värde icke öfverstiger nämnda belopp. Sådant tillgrepp första resan är i allmänhet icke stöld, utan endast snatteri, och domaren måste då, enligt lagens mening, vid straffmätningen utgå icke från det straff, som på den gerning, första gången föröfvad, bort följa, utan från ett vida svårare straff, nemligen det för första resan stöld bestämda. Återfallet medför sålunda en tvåfaldig skärpning af straffet, dels den att gerningen, ehuru i och för sig straffbar endast såsom snatteri, dock bedömes såsom stöld, och dels den för återfallet särskildt utsatta tillökning i strafftiden.

Häraf framgår, att, enligt gällande lag, straffet för andra resan stöld, när värdet af det tillgripna ej öfverstiger 15 R:dr, i sjelfva verket blir jembeförsevis strängare, än det straff som följer i fall stöldvärdet öfverstiger sagda belopp. Rättelse härutinnan synes vara af behovet påkallad, och densamma torde lämpligen kunna ske på sätt som motionären föreslagit.

På hufvudsakligen enahanda grunder och i anseende till de synnerligen mildrande omständigheter, som kunna förekomma äfven vid en tredje resan föröfvad stöld, torde det i afseende på detta brott, för höjande af det straffarbete, som å gerningen, första gången föröfvad, bort följa, i nu varande lag stadgade minimum böra borttagas. Om detta sker, kvarstår dock den positiva föreskrift, att strafftillökning för återfallet här ovilkorligen skall ega rum, ehuru domarens pröfningsrätt i detta hänseende begränsas endast genom ett maximum. Välbetänkt synes det ock vara, att detta maximum i öfverensstämmelse med Herr Carléns förslag nedsattes från sex till fyra år. Ty när den omständighet allena, att förbrytaren två gånger tillförene blifvit straffad, medför en strafftillökning af fyra

år utöfver hvad för gerningen första gången bort följa, så synes det ovedersägligt, att å lagstiftningens sida i förevarande fall ingalunda blifvit åsidosatt det allvar, som af brottets beskaffenhet och straffets ändamål betingas.

Under förutsättning att de ifrågakända förändringarne i första och andra punkterna af omhandlade lagparagraf beslutas, blir deraf en gifven följd, att bestämmelserna i tredje punkten, angående ansvar för den som begår stöld fjerde gången eller oftare, måste i jemnbredd dermed ändras. Icke heller i denna del har Utskottet funnit anledning till någon anmärkning emot Herr Carléns förslag, som, lika med gällande lag, här bestämmer straffpåföljden oberoende af hvad för gerningen första gången följa bort. Skiljaktigheten består deri, dels att förslaget innefattar nedflyttning af minimum från sex till fyra år, med den modifikation derjemte, att, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, strafftiden må till två år nedsättas, dels ock att, enligt förslaget, maximum i allmänhet är bestämdt till tio års straffarbete i stället för straffarbete på lifstid, som bibehållits såsom maximum endast för det fall, att brottet har någon af de i 6 § omförmälda kvalifikationer. Det är bekant, att straffångar, dömda för tjufnadsbrott till straffarbete på lifstiden, efter tio års strafftid numera vanligtvis, om icke alltid, då framställning derom göres, af Kongl. Maj:t i nådeväg befrias från det återstående straffet, så vida de under fängelsetiden iakttagit ett oklanderligt uppförande. Den omständighet att det ådömda straffarbetet på lifstid således i regeln betyder ungefär detsamma som straffarbete på tio år torde vara till fyllest för att förebygga hvarje anmärkning emot en förändring, hvarigenom maximum för ifrågavarande iteration af stöld i allmänhet bestämmes till tio års straffarbete. Men äfven ur en annan synpunkt framträda för en sådan förändring skäl, hvilkas giltighet svårigen lär kunna jäfvas. Det förekommer nemligen såsom föga öfverensstämmande med det system, som i vår strafflag är genomfördt och enligt hvilket straffarbete på lifstid användes för de gröfsta och farligaste förbrytelser, att låta detta straff komma till tillämpning på en förbrytelse, som icke af lagen är ansedd farligare, än att den i sin allmänlighet kan försonas med lägsta graden af straffarbete, hufvudsakligen på grund af den utanför sjelfva förbrytelsen liggande omständighet, att förbrytaren tillföre upprepade gånger varit straffad.

I anledning af Herrar Carléns och Hiertas i förevarande hänseende gjorda framställningar får Utskottet alltså vördsamt hemställa:

1:o att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning, hvarigenom stadgas att 11 § i strafflagens 20 kap. skall erhålla följande förändrade lydelse:

”Begår någon andra gången stöld; må tiden för det straffarbete, hvartill han för den gerning gjort sig skyldig, ökas med högst två år.

Begår någon tredje gången stöld; ökes tiden för straffarbetet med högst fyra år utöfver hvad för den gerning första gången följa bör.

Kommer han åter fjerde gången eller oftare; dömes till straffarbete från och med fyra till och med tio år; dock må, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet till två år nedsättas. Inträffar fall, som i 6 § nämnes; då må till straffarbete på lifstid dömas.

Inbrott utan tillgrepp skall lika med stöld anses i fråga om förhöjning af straff, efter ty nu sagdt är.

Samma lag vare om rån eller försök dertill, der sådant förut begånget är af den, som för stöld eller inbrott straffas skall.“

Sedan i 5 kap. 1 § strafflagen blifvit såsom regel stadgadt, att gerning, som eljest straffbar är, skall vara strafflös om den begås af barn, innan det fyllt 15 år, så har inskränkning i denna regel blifvit gjord genom 2 §, så lydande: "Har gerning, som i allmänhet är belagd med dödsstraff eller straffarbete öfver två år, blifvit begången af den, som fyllt fjorton, men ej femton år; och pröfvas han hafva egt nog urskilning att gerningens brottslighet inse, varde då straffad, högst, med straffarbete i fyra år, om dödsstraff å gerningen följa kunnat, och med straffarbete i två år, om sådant arbete på längre tid därför stadgadt är.

Ej må sådan påföljd, som i 2 kap. 19 § utsättes, ådömas brottsling af den ålder nu sagd är. Ej heller skall brott, som någon i den ålder begått, honom tillräknas till förhöjning af straff för återfall i brottet, der sådan förhöjning särskildt i lagen utsatt finnes, efter ty i 4 kap. 11 § sägs“.

Och vidare heter det i 3 §:

“Begår den brott, som fyllt femton, men ej aderton år; då skall dödsstraff eller straffarbete på lifstid till sådant arbete från och med sex till och med tio år nedsättas“.

Att, såsom Herr Hierta i afseende på dessa stadganden anmärkt, straffarbete är ett för den unga personen olämpligt straff, vare sig att det verkställes i våra nuvarande gemensamhetsfängelser, hvilket är fallet med de förbrytare som blifvit dömda till mer än två års sådant arbete, eller i cell, torde ej kunna helt och hållet bestridas. Gemensamhetsfängelserna befinna sig ännu i ett skick, som lemna mycket öfrigt att önska. Behovet af dessa fängelsers förbättring har också blifvit erkändt i det af Riksdagen på Kongl. Maj:ts nådiga framställning fattade beslut om inrättande af fängelse med nattceller å Nya Varfvet vid Göteborg, företrädesvis för förvar af yngre fångar. Men intilldess detta fängelse hinner fullbordas, som icke kan ske före 1873, torde det vara för tidigt att angående unga förbrytares

tares bestraffning införa särskilda stadganden, för hvilkas verkställande hinder af brist på lokaler torde möta. Emellertid lära vederbörande icke underlåta att tillse, att sådana straff-arbetsfångar, hvilka icke uppnått 18 år, äfven under närvarande förhållanden, så vidt ske kan, afhållas från det skadliga umgänget med äldre, mera förhårdade brottslingar.

Beträffande det straffarbete, som verkställas i cell, stadgas i 1 § af Kongl. förordningen den 21 December 1857, att "den, som till straffarbete på två år eller kortare tid dömd är, skall, der så ske kan, under strafftiden hållas i enrum eller så kallad cell". Kongl. Maj:ts till 1856—1858 årens Riksdag afgifna nämnda proposition i ämnet innehåller, att "såsom grund för denna tidsbestämmelse har tagits i betraktande, så väl det påräkneliga utrymmet i straffanstalterna under den närmaste framtiden, som äfven hvad den hittills vunna erfarenheten gitvit vid handen, angående den tid, hvarunder fångar i allmänhet kunna anses, utan att skadas till sin helsa, undergå ett svårare ensamhetsfängelse eller cellstraffet i dess egentliga mening". Erfarenheten lär dock numera hafva ådagalagt, att detta straff, äfven med en sådan begränsning i afseende på tiden, icke är ändamålsenligt för yngre fångar. Enligt hvad Utskottet från tillförlitlig källa inhemtat, skall nemligen hos dylika fångar den ständiga ensamheten framkalla begär och laster, skadliga såväl i fysiskt som i moraliskt afseende.

Jemväl för meddelande åt dessa unga förbrytare af den undervisning, den handledning, hvaraf de vanligen äro i stort behof, möta hinder i deras förvarande i enrum, då sådan tillgång ej gifves på lärare eller undervisare, att dessa hafva tillräcklig tid att ensamt sysselsätta sig med hvarje fånge enskildt.

Dessa omständigheter äro obestriddigen behjertansvärda, och det vore derföre önskvärdt, om cellstraffet för de unga fångarne kunde modifieras på det sätt, att de icke äfven under dagen måste hållas inneslutna i enrum. Men Utskottet anser en lagförändring för sådant ändamål icke böra ega rum, innan utväg blifvit beredd för undervisning och sysselsättning åt sådana fångar när de icke äro i cell förvarade.

I anledning häraf och under antagande, att från Kongl. Maj:t är att förvänta förslag till afhjelpande af anmärkta olägenheterna i fråga om yngre förbrytares afstraffande, ser Utskottet sig föranlåtet hemställa,

2:o att Herr Hiertas förslag i denna del ej måtte till någon vidare åtgärd föranleda.

Vidare har Herr Hierta i sin motion påkallat en lagförändring med hänseende till 6 § i strafflagens 5 kap., hvilken § är af följande innehåll:

"Pröfvas någon, som brottslig gerning begått, dervid hafva af kropps- eller
Bih. till Riksd. Prot. 1872. 7 Saml. 5 Häft.

sinnessjukdom, ålderdomssvaghet eller annan, utan egen skuld, iråkad förvirring saknat förståndets fulla bruk, ehuru han ej kan för strafflös anses efter 4 eller 5 §; då gälle om dödsstraff hvad i 3 § sägs; och må, i ty fall, efter omständigheterna, annat straff jemväl nedsättas under hvad i allmänhet å gerningen följa bort“.

Då Herr Hierta ifrågasatt, att för sådana af kropps- eller sinnessjukdom lidande brottslingar, som i detta lagrum afses, måtte, i stället för straffarbete, bestämmas någon annan efter omständigheterna lämpad straffart, synes han, efter hvad motiveringen jemväl utmärker, hafva utgått från den förutsättning, att lagen här icke skulle medgifva nedsättning af straffarbete till annan, lindrigare straffart. Det heter nemligen i motionen, att den, som i sinnesförvirring och saknande förståndets fulla bruk begår brott, “skall hållas till straffarbete, lika med friska personer, endast på kortare tid“. En sådan tolkning, äfven om lagens tillämpning gifvit anledning till en dylik uppfattning, är dock stridande lika mycket emot lagens rätta mening som emot dess ordalydelse. Ty då föreliggande lagrum, som i fråga om dödsstraff hänvisar till 3 § med den deri förekommande bestämmelse, att detta straff må till straffarbete på viss begränsad tid nedsättas, i sammanhang dermed stadgar, att jemväl annat straff än dödstraff må nedsättas under hvad i allmänhet å gerningen följa bort, så låter det svårigen tänka sig, att lagstiftaren i sednare hänseendet haft för afsigt att begränsa straffets nedsättning inom den straffart, som i allmänhet bort å gerningen tillämpas. Lagen hade då stått i motsägelse med sig sjelf i de fall, då gerningsmannen under normala förhållanden gjort sig skyldig till straffarbete i två månader, hvarunder sådant arbete ej må ådömas, eller till fängelse i en månad, som utgör minsta tiden för denna straffart. Och om meningen varit att på sådant sätt begränsa domarens pröfningsrätt i fråga om straffets nedsättning, då hade lagstadgandet utan tvifvel fått en helt annan lydelse än den nu varande.

Endast i ett fall således äro ifrågavarande brottslingar ovilkorligen hemfallna till straffarbete, nemligen då i allmänhet dödsstraff bort å gerningen följa. Men utom det att detta fall, numera åtminstone, torde vara sällsynt, må härvid anmärkas, hurusom det ligger i sakens natur, att fånge, som lider af kropps- eller sinnessjukdom, måste efter omständigheterna behandlas annorlunda än andra fångar, vare sig att det ådömda straffet skall undergå i cell eller i gemensamhetsfängelse. Den af motionären i förra händelsen framställda anmärkning, att den sjuke måste hållas förvarad tillsammans med någon annan fånge, och att sådant stode i strid med begreppet och ändamålet af ensamhetsfängelse, torde ej vara förtjent af någon synnerlig uppmärksamhet, då i betraktande kommer, att den sjukes tillsyn kan och bör uppdragas åt en annan fånge, som icke undergår straffarbete, t. ex. den, som är dömd endast till fängelse och således icke är underkastad den strängare tillämpningen af cellsystemet.

På grund häraf får Utskottet hemställa,

3:o att Herr Hiertas motion i sist omhandlade delen ej måtte till någon vidare åtgärd å Riksdagens sida föranleda.

Uti 20 kap. 6 § strafflagen finnas uppräknade åtskilliga kvalificerade tjufnadsbrott, för hvilka straffpåföljden, oberoende af det tillgripnas värde, är utsatt till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Bland annat skall så anses, dels, enligt 5 punkten i åberopade paragraf, "om man stjälar nattetid i hus, som bebodt är, och gerningsmannen olofligen, dock utan inbrott, dit inkommit eller der sig undangömt", dels ock, enligt 7 punkten, "om man stjälar kreatur, som går i bete ute å mark".

Rörande dessa stadganden har Herr Åke Andersson i sin ofvanförmälda motion anført, att de i 5 punkten förekommande orden "hus, som bebodt är" skulle hafva blifvit olika tolkade, i det att somliga domare derunder hänförde endast boningsrum, under det att andra åter hade den uppfattning, att med de anförda orden afsåges jemväl stall, loge, fähus o. s. v. Om den förre af dessa åsichter gjorde sig gällande, blefve följden den, att förenämnda straffbestämmelse ej kunde tillämpas å den som stjälar i uthus, då således ansvaret för stöld af kreatur ute å mark blefve större "än för stöld i bebodt hus". Med hänseende i synnerhet till de inom motionärens hemort i oroväckande grad tilltagande häststölder, hvilka till största delen föröfvades i hus, ansåge motionären att straffet för stöld af kreatur borde blifva lika, antingen stölden beginges inom eller utom hus. Och som hästar kunde bortskaffas hastigare än andra husdjur, samt deras afyttring under sednare tider betydligt underlättats genom de i orterna inrättade hästslagterier, hyste motionären tillika den mening, att straffet för häststöld borde skärpas.

På grund häraf ville motionären föreslå:

dels "att uti strafflagens 20 kap 6 § 5 mom. antingen ordet "bebodt är" utgår, eller ock tillägges ordet "eller ladugårdshus"; och

dels "att 7 mom. af samma paragraf får följande förändrade lydelse: Om man stjälar kreatur vare sig i hus eller å mark. För häststöld vare straffet dubbelt."

Hvad angår förslaget förra del, så lära meningarne icke gerna kunna vara delade derom, att med "hus, som bebodt är" måste förstås endast sådant hus, som är till bostad för menniskor afsedt. Något giltigt skäl till föreslagna förändringar i denna del lär dock icke vara för hand. Grunden till stadgandet i 5 punkten torde vara att söka deruti, att lagstiftaren velat företrädesvis freda människans egen bostad från hemsökelse af tjuvar under nattetid. För öfrigt saknar icke egaren utväg att ställa äfven sin i uthus nattetid förvarade egendom under

det särskilda skydd, som ifrågavarande paragraf i strafflagen innebär. Han behöfver nemligen för sådant ändamål endast genom lås eller annat lämpligt stängsel uppställa hinder för tjuften att inträda utan sådant våld, som i 9 § omförmäles, då stölden, såsom förenad med inbrott, i fråga om straffpåföljden faller under samma kategori som öfriga under 6 § upptagna kvalificerade tjufnadsbrott.

Efter Utskottets åsigt förefinnes ej heller någon giltig anledning till frånträdande af den grundsats, enligt hvilken gällande strafflag lika med missgerningsbalken i 1734 års lag upptager stöld af kreatur, som gå i bete ute å mark, såsom ett kvalificerad tjufnadsbrott, under det att stöld af kreatur eljest i allmänhet betraktas såsom enkel stöld. Motivet till det i förra hänseendet gifna särskilda skydd är, på sätt lagkomitén antyder, svårigheten för egaren att förvara sin egendom, en svårighet som alldeles icke eller åtminstone i vida mindre mån eger rum, när kreaturet finnes inom hus.

Om än, såsom motionären framhållit, häststöld i allmänhet är lättare att utföra än stöld af andra husdjur, så kan deraf likväl icke hemtas tillräckligt stöd för antagande af föreslagna tilläggs-stadgandet: "för häststöld vare straffet dubbelt". I hvarje särskildt fall har domaren att fästa behörigt afseende å omständigheterna vid brottet, antingen de äro af mildrande eller försvårande beskaffenhet, och der-efter lämpa straffet. Till följd af denna domarens fria pröfningsrätt inom den i lagen utstakade, i allmänhet temligen vidsträckta strafflatitud, kan det redan efter nu varande lag ganska lätt inträffa, så vida nemligen omständigheterna dertill föranleda, att en häststöld bestraffas dubbelt så svårt som till exempel stölden af ett nötkreatur. Behovvet af en lagförändring i nyssberörda syftning beror således derpå, om gällande straffbestämmelse för det ifrågavarande brottet finnes till sitt maximum vara för låg. Utskottet betviflar att erfarenheten ådagalagt ett sådant förhållande, synnerligast som de anmärkningar emot 1864 års strafflag, hvilka hittills försports, gått i en alldeles motsatt riktning, samt den omständighet allena, att ett brott på en ort ofta återkommer, ingalunda bevisar att det i lagen för samma brott stadgade straff är för lindrigt.

Förbigående de anmärkningar, hvartill beskaffenheten af Herr Åke Anderssons förevarande motion i formelt hänseende kunde föranleda, får Utskottet, med stöd af det anförda, hemställa,

4:o att denna motion ej måtte af Riksdagen bifallas.

Slutligen har Utskottet att yttra sig öfver Herr Tjernlunds motion, hvori Herr P. Östman instämt, angående upphäfvande af dödsstraffet och omarbetande af strafflagen i de delar, som till följd deraf kunde behöfva att undergå förändring.

Denna fråga, hvarmed vetenskapsmän och rättslärde sedan lång tid tillbaka

sysselsatt sig, har upprepade gånger förut varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet. Vid sådant förhållande torde någon undersökning af de allmänna principerna för sakens bedömande här icke vara behöflig. Äfven om frågan betraktas endast såsom en tidsfråga, torde det vara tvifvel underkastadt, huruvida i vårt land tiden må anses vara inne att ur lagen helt och hållet utplåna nämnda straffart. Frågan kunde naturligtvis icke undgå att blifva föremål för en mångsidig, omsorgsfull pröfning i sammanhang med den genomgripande förändring i vår kriminallagstiftning, som innefattas i den nya strafflagen af den 16 Februari 1864. Det är bekant, hurusom då hvarken Kongl. Maj:t tilltrorde sig att ur förslaget till samma lag alldeles utesluta dödsstraffet, eller Rikets Ständer funno lämpligt att gifva efter för yrkandena i sådan syftning. Det ansågs af begge statsmakterna, att föreställningen om dödsstraffets nödvändighet hos folket var med rättsmedvetandet så införlifvad, att steget då ej borde i strid med detta medvetande tagas fullt ut. Man stannade därför vid den utväg att icke bibehålla dödsstraffet såsom absolut påföljd för något brott, utan endast såsom alternativ emot straffarbete på lifstid. Och längre hafva de mest kultiverade nationerna inom Europa hittills icke gått.

De framställningar i ämnet, som sedermera gjordes vid riksdagarne 1867 och 1868, lyckades ej att vinna Riksdagens bifall.

Med stöd af den erfarenhet, som numera vunnits efter antagandet af den nya strafflagen, enligt hvilken dödsstraffet så ytterst sällan och endast i de mest utomordentliga fall blifvit tillämpadt, skulle Utskottet måhända icke tvekat att, om så varit ifrågasatt, tillstyrka en lagförändring med syfte att ytterligare inskränka detta straff med hänseende till antalet af de brott, för hvilka det kvarstår; men att, på sätt motionären yrkat, redan nu helt och hållet borttaga detsamma — en sådan lagstiftningsåtgärd skulle sannolikt, åtminstone för det närvarande, sakna erforderligt stöd af den allmänna meningen i landet; och Utskottet får därför hemställa,

5:o att Herr Tjernlunds motion ej måtte till någon vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 Februari 1872.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr von Sydow, med hvilken Herr Björkenstam sig förenade: "Emot Utskottets utlåtande rörande Herrar Carléns och Hiertas motioner om förändring af 20 kap. 11 § strafflagen får jag härmed vördsamt reservera mig.

Beträffande Utskottets förslag i afseende på första punkten af nämnda paragraf, åsyftande en sådan utsträckning af latituden i straffbestämmelsen för andra resan stöld, att straffet härför skulle kunna nedsättas till det för första resan stadgade minsta straffmått, synes mig en sådan förändring hvarken fullt öfverensstämma med rättvisan, som fordrar att itereradt tjufnadsbrott skall strängare bestraffas än sådant brott, då det under enahanda omständigheter i öfrigt första gången föröfvas, eller stå i full harmoni med andra för tjufnadsbrott meddelade straffbestämmelser, hvilkas ändrande man icke ifrågasatt. Enligt 3 och 4 §§ samt 12 § sista punkten i 20 kap. måste straffet för första resan stöld, då den är förenad med vissa såsom försvårande ansedda omständigheter, ovillkorligen höjas öfver det för enkel stöld första gången bestämda minimum, 2 månaders straffarbete. Och då iteration vid tjufnad såsom vid hvarje brott ostridigt måste i och för sig såsom en försvårande omständighet anses, synes man mig handla mindre följdriktigt, om man, med bibehållande af förstnämnda stadganden, ur lagen borttager den ovillkorliga föreskriften om tillökning i straffet för den, som andra gången föröfvar stöld; och sålunda under det för straffens bestämmande i öfrigt den regel låge till grund, att aggraverande omständigheter böra medföra strängare straff, deremot vid en art af sådana omständigheter undantag från denna regel skulle ega rum. Uti den af Utskottet såsom motiv för förslaget framställda sats, att snatteri af den, som en gång blifvit straffad för stöld, icke bör strängare bedömas än första resan stöld, kan jag icke heller instämma. Efter min uppfattning bör man vid lagstiftning för itereradt tjufnadsbrott icke ensamt eller uteslutande taga hänsyn till värdet af det tillgripna, så mycket mindre som gränsen emellan snatteri och stöld, liksom alla genom siffror bestämda, i viss mån grundas på godtycke, utan man måste derjemte ovillkorligen afse den intensité i viljans brottslighet, som uppenbarar sig vid förnyandet af den brottsliga handlingen. Behofvet af den föreslagna förändringen kan jag för öfrigt ej finna; ty då den ifrågavarande förbrytelsen, enligt nu gällande lag, kan försonas med straffarbete i 2½ månader eller till och med derunder, blott det öfverstiger minimum för första resan stöld, synes mig lagen i detta fall hafva gått så långt i mildhet, som med bibehållande af nödigt allvar låter sig förena.

Hvad jag här ofvan anført har ock till en del tillämpning i fråga om

den af Utskottet föreslagna förändring af paragrafens andra punkt. Äfven denna förändring skulle, efter mitt förmenande, bryta det inre sambandet emellan de särskilda lagbuden i 20 kap. Såvida man nemligen vill uti andra iterationen af stöld i och för sig se en i högre grad straffvärd gerning än uti de kvalificerade tjufnadsbrott, hvarom 6 § handlar, och jag hänsluter mig obetingadt till denna af 1864 års lagstiftare hyllade åsigt, torde det icke med den i hvarje lag, framför alla strafflagen, oeftergiftigt nödvändiga konsekvensen stå rätt väl tillsammans, att man medgifver nedsättning af straffet för förstnämnda förbrytelse till ett straffmått, som med blott en dag kan öfverskjuta det lägsta för första resan stöld, men bibehåller det i 6 § bestämda nära tre gånger högre minimum, 6 månaders straffarbete.

Deremot är jag med Utskottet ense derom, att paragrafen i andra punkten innefattar strängare straffbestämmelse än brottet under alla förhållanden förtjenar. Genom dess nedsättning till minst ett, högst fyra års straffarbete torde rättvisans kraf kunna anses tillfredsställda, utan att sammanhanget emellan straffen för de särskilda arterna af tjufnadsförbrytelser derigenom störes,

På grund häraf, och då jag emot den af Utskottet tillstyrkta förändring af 3 punkten i § icke har något att anmärka, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte, med förklarande att Herrar Carléns och Hiertas motioner i ifrågavarande hänseenden icke kunna oförändrade bifallas, för sin del besluta, att 20 kap. 11 § strafflagen skall erhålla följande lydelse:

“Begår någon andra gången stöld; skall tiden för det straffarbete, hvartill han för den gerning gjort sig skyldig, ökas med högst två år; Begår någon tredje gången stöld, ökas tiden för straffarbetet med minst *ett* och högst *fyra* år utöfver hvad för den gerning första gången följa bör.

Kommer han åter fjerde gången eller oftare; dömes till straffarbete från och med *fyra till och med tio* år; dock må, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet till *två* år nedsättas. Inträffar fall, som i 6 § nämnes, då må till straffarbete på *lifstid* dömas.

Inbrott utan tillgrepp skall lika med stöld anses i fråga om förhöjning af straff, efter ty nu sagdt är.

Samma lag vare om rån eller försök dertill, der sådant förut begånget är af der, som för stöld eller inbrott straffas skall.“

af Herr Ribbing: “Jemte det jag instämmer i Herr Sydows reservation och förslag till redaktion af kap. 20 § 11 strafflagen, får jag tillika reservera mig mot Utskottets totala afstyrkande af den punkt i Herr Hiertas motion (N:o 91), i

hvilken Herr Hierta föreslår modifikation i fängelsestraff för personer under 18 år. Utskottet har erkänt och vitsordat det befogade i de skäl motionären anfört för förändring i nyssnämnda hänseende. Utan att statens straffrätt kan grundas på principen af den brottsliges förbättring, blir denna likväl alltid en uppgift för staten att, vid straffets tillämpning, efter förmåga afse, och såsom en ovilkorlig dess skyldighet måste erkännas, att intet straff är så beskaffadt, att det, sannolikt eller nödvändigt kommer att medföra den brottsliges moraliska eller fysiska försämring. En särskild betydelse får denna skyldighet i fråga om yngre personer, så med hänsyn till den tidigare ålderns större böjlighet och bildbarhet till godt eller till ondt, som till vissa för denna ålder egendomliga böjelser och frestelser. Modifikationer i straffbestämmelser med afseende på den som ej fyllt 18 år äro, såsom bekant, ej heller för nu gällande strafflag någonting främmande. I betraktande af cellfängelsets art och beskaffenhet och de af inländska och utländska erfarenheter konstaterade verkningarne af detta straff för yngre personer, anser jag, af ofvan anförda skäl, en inskränkning i dess användning på sådane vara påkallad, och jag tror en sådan förändring lättast kunna åstadkommas genom ett tillägg till § 1 i Kongl. förordningen af den 21 December 1857. Deremot kan jag icke, med Utskottet, såsom tillfyllestgörande anledning för afstyrkande eller uppskof af stadgande om förändringens vidtagande betrakta den omständighet, att våra fängelser ännu ej äro så anordnade, att en undantagslös tillämpning af dylikt stadgande eller dess utsträckning så långt, som tilläfsventyrs kunde anses önskvärdt, låter sig åstadkomma, och lika litet synes man mig hafva gjort nog med fromma önskingars uttalande, der bestämda åtgärder kunna beslutas. Är behovet närvarande och konstateradt, ligger redan deri ett fullgiltigt skäl att ej uppskjuta med dess tillgodo-seende, såvidt omständigheterna det medgifva, och hvad beträffar den i följd af dessa nödvändiga inskränkningen vid tillämpningen, finnes denna redan uttryckt i de, i nämnda paragraf befintliga orden: "der så ske kan" i afseende på användande af cellfängelsestraffet i allmänhet, hvilka ord, just derföre, naturligen gälla äfven om hvad som i omedelbart sammanhang med paragrafen eller såsom ett tillägg till densamma skulle stadgas beträffande samma straffs modifierade tillämpning. Inskränktes åter, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Herr Hiertas motion, cellfängelset för yngre personer till natten, så försvinner ock i afseende på dessa anledningen till stadgandet i § 1 af citerade Kongl. förordningen om förkortning af ådömd tid för fängelse för dem, som undergå detta i cell.

På grund af hvad jag härmed tagit mig friheten anföra, får jag föreslå, att Riksdagen på det sätt bifaller meranämnda del af Herr Hiertas motion, att Riksdagen för sin del beslutar följande tillägg till § 1 af Kongl. förordningen af den 21 December 1857:

Hr

Har den till straffarbete dömd ej fyllt 18 år, då skall han allenast om natten hållas i cell; och gälla i sådant fall ej det afdrag i tid, hvarom i följande paragraf sägs.“

och af Herr *Mankell*: “Då jag alltid hyst den öfvertygelsen, att det allenast tillkommer en Högre magt att bestämma öfver slutet af människans lif, och att dödsstraffet således lika mycket är stridande mot religionens läror som mot mensklighetens grundsatser; då jag trott mig finna det dödsstraffet icke verkat afskräckande från mords begående; då jag anser att samhället på annat sätt kan skydda sig mot mördaren och hindra honom förnya sitt brott, än genom hans afdagatagande; då jag vidare anser dödsstraffets afskaffande såsom ett bland de viktigaste stegen till den mildring af strafflagens öfriga, allt för hårda straffbestämmelser, som så länge varit påkallad, äfvensom att tiden längesedan varit inne för uttagande af detta steg, hvilket säkerligen välgörande skall inverka till sedernas förmildrande; och då jag i dessa mina åsikter ej blifvit rubbad genom nyligen timade, ohyggliga mordgerningar, hvilka kanhända utöfvat ett alltför lifligt inflytande på mångas om-döme i denna fråga — har jag känt mig manad att ej vid detta tillfälle fördölja min öfvertygelse, utan reservera mig mot Lag-Utskottets afstyrkande af Herr Tjernlunds motion samt uttala mig för dödsstraffets ovilkorliga afskaffande.“
